Francis Algoet
Analyse & opinie over Verenigde Staten, sancties en geopolitiek

Sancties als vooroorlog: Hoe de Verenigde Staten onder Trump macht uitoefenen zonder oorlog te verklaren

In de recente jaren, vooral tijdens de presidentstermijnen van Donald Trump, is een verontrustend patroon ontstaan in het Amerikaanse buitenlandse beleid. Maatregelen die traditioneel worden ingezet na een verloren oorlog – zoals sancties, handelsblokkades, bevriezing van tegoeden en extraterritoriale wetgeving – worden nu routinematig toegepast **zonder enig voorafgaand gewapend conflict**. Dit omvat niet alleen economische druk, maar ook impliciete aantasting van soeverein eigendomsrecht, alsof schuld en veroordeling al zijn vastgesteld. Deze aanpak roept serieuze vragen op over de grenzen van diplomatie en macht.

De kernvraag is: **is dit nog diplomatie, of een geavanceerde vorm van economische oorlogsvoering die juridische en morele kaders overschrijdt?** In dit artikel duiken we dieper in op historische vergelijkingen, specifieke voorbeelden uit Trump's beleid, de impact op soevereiniteit en de bredere geopolitieke gevolgen. We analyseren hoe sancties onder Trump niet alleen drukmiddelen zijn, maar een verschuiving in de wereldorde vertegenwoordigen.

Historische vergelijking: Sancties als straf na totale nederlaag

Historisch gezien werden verregaande sancties en beperkingen voornamelijk toegepast *na* een grootschalig conflict. Neem Duitsland na de Tweede Wereldoorlog als klassiek voorbeeld: het land verloor territorium, kreeg economische structuren opgelegd, zag zijn industriële capaciteit beperkt en onderging toezicht op politieke instellingen, wat leidde tot een tijdelijk verlies van soevereiniteit. Dit alles vond plaats onder het Verdrag van Potsdam en was internationaal erkend.

Het cruciale verschil was dat **Duitsland een totale oorlog had verloren en aantoonbare verantwoordelijkheid droeg voor oorlogsmisdaden**. Sancties dienden als onderdeel van een heropbouw- en veiligheidskader, gesteund door de Verenigde Naties en bondgenoten. Vandaag de dag zien we echter dat landen zonder verloren oorlog, zonder internationaal tribunaal of collectieve schuld op vergelijkbare wijze worden behandeld. Dit markeert een breuk met het post-WOII-tijdperk, waar sancties een reactie waren op agressie, niet een proactief wapen.

Sancties zonder misdaad, straf zonder proces

Onder Donald Trump werd sanctiebeleid expliciet gebruikt als **drukmiddel voor economische en strategische voordelen**, in plaats van als laatste redmiddel. Dit ‘maximum pressure’-beleid, dat Trump introduceerde tijdens zijn eerste termijn en versterkte in zijn tweede, omvat een scala aan maatregelen. Landen als Iran, Venezuela, Cuba en Rusland werden geconfronteerd met sancties zonder multilateraal mandaat of juridische aanklacht.

- **Bevriezing van buitenlandse tegoeden:** Bijvoorbeeld, in 2019 bevroor de VS Venezolaanse activa ter waarde van miljarden dollars, zonder directe oorlog.
- **Verlies van toegang tot internationale betalingssystemen:** Iran verloor toegang tot SWIFT, het globale betalingssysteem, wat de economie isoleerde.
- **Strafmaatregelen tegen bedrijven van derde landen:** Europese firms zoals Total of Siemens werden gestraft voor zaken met gesanctioneerde landen.
- **De facto onteigening van staats- of private activa:** In 2025, tijdens Trump’s tweede termijn, werden Iraanse olietankers en shadow fleets gericht op, leidend tot inbeslagname van activa.

Deze sancties, vaak zonder VN-goedkeuring, volgen een logica waarin **macht recht creëert**. Trump’s aanpak, met meer dan 5.000 sancties tijdens zijn eerste termijn, versnelde deze trend. In 2025 herintroduceerde hij ‘maximum pressure’ op Iran, richtend op olie-export en facilitators in China, zonder internationaal proces.

Extraterritoriale dwang als norm in geopolitiek

Een van de meest problematische aspecten is de extraterritoriale toepassing van Amerikaanse sancties. Dit betekent dat niet alleen Amerikaanse bedrijven, maar ook Europese, Aziatische en neutrale entiteiten moeten voldoen aan VS-wetten, op straffe van uitsluiting van de dollar-economie. Voorbeelden zijn sancties op Europese banken die met Iran handelen, of Aziatische firms betrokken bij Russische projecten.

In de praktijk legt dit **VS-binnenlandse wetgeving op als globale norm**, reducerend soevereiniteit tot een illusie. Dit leidt tot spanningen met bondgenoten, zoals de EU, die countermeasures overweegt. Onder Trump escaleerde dit: in 2025 sanctioneerde hij de International Criminal Court (ICC) vanwege onderzoeken naar Israël, wat zelfs internationale rechters trof, en dreigde met sancties op Colombia voor weigering van deportaties.

Groenland: Annexatie als zakelijke opportuniteit in machtspolitiek

Trump’s voorstel om Groenland te kopen in 2019 illustreert deze mentaliteit perfect. Groenland, een autonoom deel van Denemarken, werd gezien als strategisch waardevol vanwege grondstoffen, Arctische vaarroutes en militaire posities. Er was geen conflict of dreiging; het was puur een ‘vastgoeddeal’ in geopolitieke termen.

Dit voorstel, dat publiekelijk werd gedaan, toont een verschuiving: **territoriale integriteit wordt conditioneel**. In een tijd van klimaatverandering en smeltend ijs wordt Groenland strategisch cruciaal, maar Trump's benadering ondermijnt het VN-Handvest, dat soevereiniteit beschermt. Hoewel het niet doorging, zet het een precedent voor toekomstige machtsclaims.

De normalisering van vijanddenken in internationale betrekkingen

Deze aanpak normaliseert 'vijanddenken': landen worden behandeld als vijanden voordat conflict uitbreekt. Sancties fungeren als **voorafgaande straf**, creërend een wereldorde waar:

- **Onderhandeling wordt vervangen door dreiging:** Zoals bij handelsgesprekken met China, waar sancties op tech-sectoren druk uitoefenden.
- **Recht wordt vervangen door economische dwang:** Zonder tribunaal, zoals bij Venezuela, waar sancties Maduro's regime moesten omverwerpen maar faalden.
- **Vrede wordt conditioneel en tijdelijk:** Sancties op Cuba, heringevoerd in 2025, isoleren het land zonder dialoog.

Dit versnelt de zoektocht naar alternatieven, zoals dedollarisatie door BRICS-landen, wat de VS-hegemonie ondermijnt.

Is dit nog gepast? Een morele en politieke beoordeling van sancties

Vanuit realpolitiek is dit kortzichtig: sancties creëren wrok en instabiliteit, zoals in Venezuela, waar ze humanitaire crises verergerden zonder regime change. Moreel gezien ondermijnt **straf zonder proces het rechtssysteem**, vergelijkbaar met arbitraire detentie. Trump's sancties op de ICC in 2025 bedreigen globale justitie, prioriterend bondgenoten boven slachtoffers.

Besluit: Van hegemonie naar precedenten in de wereldorde

Het echte gevaar ligt in het precedent: als economische macht volstaat om autonomie te ontzeggen, wordt conflict aantrekkelijker. Trump's opportunisme kan zich tegen de VS keren bij machtsverschuivingen. **Diplomatie vereist geduld en respect; zonder dat is vrede slechts een pauze**. Om een stabiele wereldorde te behouden, moeten sancties weer een reactie worden, niet een wapen.

Tags: Verenigde Staten, Donald Trump, sancties, geopolitiek, internationale betrekkingen, economische oorlogsvoering, soevereiniteit, Groenland, machtspolitiek, wereldorde, Iran sancties, Venezuela sancties, Cuba sancties